TOELICHTING EN ACHTERGROND
NOTITIE VAN UITGANGSPUNTEN VOOR WOONWAGENS EN STANDPLAATSEN GEMEENTE LEEUWARDEN
DECEMBER 2025

INHOUDSOPGAVE

Blz. 03 H1 Positieve verplichting voor het beschermen van de woonwagencultuur
Blz. 05 H2 Situatieschets Leeuwarden
Blz. 08 H3 Uitkomsten behoefteonderzoek en opgaven voor de toekomst

Losse bijlage(s)
Bijlage 1: Motie vreemd, 25-09-2024
Bijlage 2: 'Behoefteonderzoek standsplaatsen in Leeuwarden', juni 2025, Labyrinth onderzoek & advies

1 POSITIEVE VERPLICHTING VOOR HET BESCHERMEN VAN DE WOONWAGENCULTUUR

1.1 Landelijk beleid: positieve verplichting om identiteit en levensstijl van woonwagenbewoners te beschermen en te faciliteren

In het Beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid (2018) van het ministerie van BZK is vastgelegd dat gemeenten rekening moeten houden met de wensen van woonwagenbewoners en moeten zorgen voor voldoende standplaatsen. Woonwagenbewoners dienen binnen een redelijke termijn kans te maken op een standplaats, en waar behoefte bestaat, mag geen sprake zijn van afbouw.

Wie zijn de woonwagenbewoners?
Onder 'woonwagenbewoners' verstaan we – in lijn met het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) – iedereen die deel uitmaakt van een culturele groep waarbij de woonwagen een wezenlijk onderdeel vormt van de identiteit. Het gaat niet om het feitelijk wonen in een woonwagen, maar om de woonwagen als onderdeel van cultuur en leefwijze.

In Nederland bestaan verschillende subgroepen: Roma, Sinti, reizigers en circus- en kermisfamilies. In Leeuwarden gaat het vooral om (voormalige) reizigers en kermisfamilies.

Kenmerkend zijn vaak het wonen in een wagen op een standplaats en het leven in hechte familieverbanden, vaak met meerdere generaties. Gemeenten hebben de taak om deze traditionele woonvorm en cultuur te beschermen.

Het beleidskader is opgesteld om recht te doen aan de cultuur van woonwagenbewoners, hen te beschermen tegen discriminatie en voldoende rechtszekerheid te bieden. Gemeenten hebben een zogeheten positieve verplichting deze uitgangspunten in hun lokale woonwagenbeleid op te nemen. Dit volgt op oordelen en aanbevelingen van het College voor de Rechten van de Mens (2017) en de Nationale Ombudsman, die stelden dat het terugbrengen van standplaatsen tot nul in strijd is met het recht op gelijke behandeling en dat overheden onvoldoende erkenning tonen voor het recht van woonwagenbewoners om naar hun eigen culturele identiteit te leven.

In het beleidskader wordt het volgende aangegeven:
* De gemeente stelt het beleid voor woonwagens en standplaatsen vast als onderdeel van het volkshuisvestingsbeleid;
* Het beleid dient voldoende rekening te houden met en ruimte te geven voor het woonwagenleven van woonwagenbewoners;
* Hiervoor is nodig dat de behoefte aan standplaatsen helder is;
* Woningcorporaties voorzien in de huisvesting van woonwagenbewoners voor zover deze tot de doelgroep behoren;
* De afbouw van standplaatsen is niet toegestaan (behoudens uitzonderlijke omstandigheden) zolang er behoefte is aan standplaatsen;

* Een woningzoekende woonwagenbewoner die dit wenst, heeft binnen een redelijke termijn kans op een standplaats.

1.2 Gemeentelijk beleid: Wonen waar en hoe je wilt

Naast de landelijke kaders sluiten we aan bij onze gemeentelijke ambities. In de Volkshuisvestingsvisie (2021) is vastgelegd dat Leeuwarden een ongedeelde, inclusieve gemeente wil zijn met ruimte voor diverse woonvormen en leefwijzen, waaronder het wonen in een woonwagen. We streven naar gemengde buurten met een gevarieerde woningvoorraad en bieden, waar mogelijk, grond voor bijzondere woonvormen aan zoals wooncoöperaties en woonwagens.

Het Beleidsprogramma Wonen in de stad (2025) bouwt hierop voort. Hierin staat de ambitie om een veelzijdige, betaalbare en compacte stad te zijn waar je bijzonder (goed) kunt wonen. We willen het woningaanbod voor lage- en middeninkomens vergroten en we stimuleren meer variatie per wijk. Nieuwe woningen realiseren we bij voorkeur binnen de bestaande stad, zodat het voorzieningenniveau behouden kan blijven en ruimte efficiënt wordt benut. In lijn met het landelijke beleidskader nemen we woonwagenbewoners expliciet mee in de woningprogrammering, zodat zij passend kunnen wonen en Leeuwarden een inclusieve stad blijft met plek voor iedereen.

1.3 Wettelijke taken en verantwoordelijkheden gemeente, corporaties en bewoners

Na de afschaffing van de Woonwagenwet in 1999 zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor het woonwagen- en standplaatsenbeleid. Zij moeten als onderdeel van hun volkshuisvestingsbeleid zorgen voor passende huisvesting en uitbreiding van standplaatsen wanneer daar behoefte aan is.

De gemeente is daarnaast verantwoordelijk voor de grond, de ruimtelijke inpassing van locaties, het beheer van de openbare ruimte en de handhaving van regels. Ook zorgt zij voor een actuele behoefte-inventarisatie; standplaatsen worden niet afgebouwd zolang er aantoonbare behoefte bestaat.

De woningcorporaties zijn volgens de nieuwe kaders verantwoordelijk gemaakt voor het realiseren en exploiteren van standplaatsen en huurwoonwagens voor bewoners die tot de doelgroep van de sociale huur behoren (huishoudens met een inkomen binnen de grenzen van de Woningwet). Daarnaast mogen corporaties voor een bescheiden aandeel woonplekken toewijzen aan diegenen met een hoger inkomen. In Leeuwarden is de afspraak met de actieve corporaties dat zij woonplekken mogen toewijzen aan mensen met laag middeninkomen (niet hoger dan 7,5% van de socialehuurgrens) mits dit aandeel niet groter is dan 15%.[1]

In Leeuwarden bestaan alle woonwagenlocaties uit huurstandplaatsen met daarop koopwoonwagens. Eigenaren van deze koopwoonwagens zijn zelf verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud ervan, evenals voor het naleven van de geldende technische voorschriften.

[1] Vastgelegd in jaarlijkse prestatieafspraken

2 SITUATIESCHETS LEEUWARDEN

Nu de context van de woonwagencultuur, aanverwante beleidskaders en taakverdeling zijn geduid, zoomen we in dit hoofdstuk in op de situatie in Leeuwarden. We gaan achtereenvolgens in op de omvang, de manier van toewijzen, de beheerconstructie en andere bijzonderheden per subdoelgroep en terrein.

2.1 Huidige aantallen: 70 standplaatsen en 4 terreinen

Leeuwarden kent in vijf woonwagenlocaties met in totaal 70 standplaatsen en 164 ingeschreven bewoners. Drie van de vijf locaties worden beheerd door WoonFriesland. De locatie op de Tjallingaweg is bestemd voor kermisexploitanten en wordt beheerd door de Gemeente Leeuwarden. Op de Ouddeelstraat is één standplaats in particulier bezit.

Woonwagenlocatie	Beheerder	Aantal standplaatsen	Aantal bewoners
Boornstraat	WoonFriesland	19	42
De tuinderij	WoonFriesland	10	29
Jelle Bangastraat	WoonFriesland	6	17
Tjallingaweg	Gemeente	34	75
Ouddeelstraat	Particulier bezit	1	2
Totaal		**70**	**164**

Tabel 1: Overzicht van de woonwagenlocaties in de gemeente Leeuwarden. Bron: BRP-gegevens Gemeente Leeuwarden op 22 januari 2025.

2.2 Terrein Tjallingaweg

De locatie aan de Tjallingaweg telt 34 standplaatsen en is op dit moment bestemd voor kermisexploitanten die minimaal 50% van hun inkomen uit de kermis halen. De gemeente verhuurt de standplaatsen. Het terrein vormt een hechte gemeenschap van enkele families uit hetzelfde vak, die deels als concullega's opereren maar binnen de familie sterk verbonden zijn. Ongeveer de helft reist van Pasen tot oktober langs vaste kermisroutes in Noord-Nederland en woont in de winter of kermisvrije periodes in de woonwagen aan de Tjallingaweg. Hun materieel, zoals kramen en vrachtwagens, kunnen zij opslaan nabij het terrein aan de Orionweg.

2.3 De andere terreinen: De Tuinderij, Jelle Bangastraat en Boornstraat.

Naast de Tjallingaweg zijn er drie andere woonwagenlocaties: De Tuinderij, Jelle Bangastraat en Boornstraat. Deze terreinen tellen samen 35 standplaatsen en worden door WoonFriesland verhuurd en beheerd. In principe kan iedereen zich hier inschrijven voor een standplaats, maar op basis van het afstammingsbeginsel krijgen woonwagenbewoners met (groot)ouders of andere familieleden die op de betreffende locatie wonen of hebben gewoond, voorrang. In de praktijk betekent dit dat vooral mensen met sterke familie- en gemeenschapsbanden met de locatie in aanmerking komen. Zie de inzet hieronder.

Huidige toewijzingsregels standplaatsen in Leeuwarden

Toewijzing via WoonFriesland
Om in aanmerking te komen voor een woonwagen met standplaats of een standplaats bij WoonFriesland, zijn er enkele stappen en voorwaarden waaraan je dient te voldoen:

1. Inschrijving bij Friesland Huurt vereist. Via FrieslandHuurt bouw je zoekduur op. Hoe langer je ingeschreven staat, hoe meer zoekduur je opbouwt, wat invloed kan hebben op je plaats op de wachtlijst.
2. Afstammelingsbeginsel: het afstammelingsbeginsel houdt in dat je moet kunnen aantonen dat je afstamt van ouders of grootouders die in een woonwagen hebben gewoond. Dit bewijs is essentieel om voorrang te krijgen; zonder deze aantoonbare afstamming is er geen voorrang en daardoor mogelijk geen toewijzing.
3. Contact voor keuze standplaats: Men mag zich voor maximaal twee standplaatsen tegelijk inschrijven. Zo kan men zijn of haar voorkeur aangeven.
4. Met de eerste gegadigde wordt contact opgenomen: wanneer er een standplaats vrijkomt, neemt WoonFriesland contact op met de eerst volgende op de wachtlijst die voldoet aan de voorwaarden.

Zie voor actuele toewijzingsregels: https://www.woonfriesland.nl/ik-zoek

Toewijzing via de gemeente Leeuwarden
Inschrijving staat open voor iedereen. Bij de toewijzing van een standplaats gelden de volgende criteria:

1. Eis dat minimaal 50% van het huishoudinkomen uit de kermis-exploitatie komt.
2. Langste registratieduur.
3. Ingeschrevenen krijgen maximaal drie keer de kans om aan de criteria te voldoen; daarna vervalt de plek op de registratielijst.
4. Met de eerste gegadigde wordt contact opgenomen: wanneer er een standplaats vrijkomt, neemt de gemeente contact op met de eerstvolgende op de wachtlijst die voldoet aan de voorwaarden.

Na het aanbod van een standplaats heeft de kandidaat zes maanden de tijd om een bouwvergunning aan te vragen voor het plaatsen van een woon-wagen.

2.4 Inzicht in wacht- en belangstellendenlijst
Geïnteresseerden voor een standplaats op de Tjallingaweg kunnen zich inschrijven op de gemeentelijke inschrijflijst. Per 1-1-2026 staan hier 14 personen ingeschreven. Zes daarvan wonen nu niet op een standplaats, de anderen wonen bij familie in.

Voor een standplaats op één van de andere locaties kun je je registreren bij het belangstellendenregister van WoonFriesland. Daar staan per 1-1-2026 22 personen geregistreerd. Van deze groep is niet bekend hoeveel er geen standplaats hebben.

In totaal gaat het dus om (14 + 22=) 36 inschrijvingen, waarbij het mogelijk is dat personen op beide lijsten voorkomen. Naast deze belangstellenden biedt het recente behoefteonderzoek (zie volgende hoofdstuk) inzicht in de totale vraag naar standplaatsen. Niet alle belangstellenden hebben zich namelijk als zodanig ingeschreven.

Plattegronden huidige woonwagenlocaties

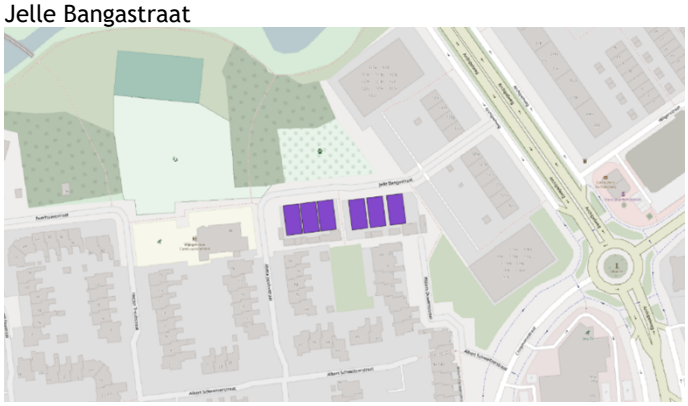
Boornstraat

De Tuinderij

Jelle Bangastraat

Tjallingaweg

3 UITKOMSTEN BEHOEFTEONDERZOEK EN OPGAVEN VOOR TOEKOMST

3.1 Introductie

Om te komen tot nieuwe beleidsuitgangspunten is ten eerste een behoefte-onderzoek uitgevoerd naar woonwagens en standplaatsen.[2] Het onderzoek had twee hoofddoelen:

* In kaart brengen van de vraag naar standplaatsen: hoeveel personen zoeken een standplaats, op welke termijn en op welke locatie.
* Inzicht krijgen in de ervaringen, behoeften en wensen van woonwagenbewoners in het contact met de gemeente.

Daarnaast is onderzocht in hoeverre het huidige toewijzingsbeleid wordt ondersteund. Ook is gevraagd in welke mate huidige bewoners tevreden zijn en eventueel bereid zijn te verhuizen naar een andere standplaats.

Het onderzoek richtte zich op hoofdbewoners van standplaatsen in de gemeente Leeuwarden en belangstellenden die graag (weer) in een woonwagen willen wonen. Alle respondenten vulden een vragenlijst in, online of tijdens een persoonlijk interview aan huis. Respondenten konden ook de wensen en behoeften van hun kinderen doorgeven.

Van de 70 hoofdbewoners deden er 60 volledig mee aan het onderzoek. Daarnaast namen 19 belangstellenden zonder standplaats deel. Met een respons van bijna 90% geven de resultaten een representatief beeld van de behoefte aan standplaatsen in de gemeente.

3.2 Uitkomsten behoefteonderzoek

De belangrijkste conclusie van het behoefteonderzoek is dat de vraag naar nieuwe standplaatsen (44 volwassenen + 14 minderjarigen) groot is vergeleken met het aantal standplaatsen dat er nu is (70). Daarnaast komt duidelijk naar voren dat bewoners en belangstellenden graag meer duidelijke uitleg en makkelijker contact met de gemeente willen. De belangrijkste uitkomsten staan per onderdeel hieronder op een rij. Zie de losse bijlage voor het volledige rapport van het behoefteonderzoek.

Actuele vraag naar standplaatsen

Op dit moment zijn 44 volwassenen en 14 minderjarigen actief – binnen nu en 8 jaar - op zoek naar een standplaats. De helft van deze groep, 29 personen, wenst dit zelfs zo snel mogelijk, het liefst binnen één jaar. De meeste standplaatszoekenden willen in de stad Leeuwarden blijven wonen, bij voorkeur op een bestaande woonwagenlocatie en in de nabijheid van familie. Maar als dat niet kan, staan velen ook open voor een nieuwe locatie. Maar dan moet die nieuwe locatie wel in de stad zijn en aan bepaalde voorwaarden voldoen. Die voorwaarden zijn bijvoorbeeld om samen met familie (neven en nichten) te wonen, of dat er voldoende stallingsruimte voor kermismaterieel is.

---

[2] 'Behoefteonderzoek standsplaatsen in Leeuwarden', juni 2025, Labyrinth onderzoek & advies

Verhuisbereidheid en toekomstig aanbod
De bereidheid van huidige bewoners om te verhuizen is beperkt. Van de 60 hoofdbewoners willen slechts 4 personen (7%) naar een andere standplaats binnen of buiten de gemeente verhuizen. Eventuele kans op interne doorstroming is dus laag.

Toewijzingsbeleid en draagvlak
Van diegenen die aangeven op de inschrijflijst te staan (35), geven meerdere respondenten aan behoefte te hebben aan meer eenduidigheid in de regels en betere communicatie over de toewijzingsregels.

Voor de locaties van WoonFriesland bestaan er zorgen over eventuele toelating van mensen zonder binding met de woonwagencultuur en de manier waarop standplaatsen worden toegewezen.

Voor de locatie Tjallingaweg geldt zoals beschreven een specifieke instroomeis: minimaal 50% van het huishoudinkomen moet afkomstig zijn uit de kermisbranche. Van de 15 kermisexploitanten die deze vraag hebben beantwoord, steunen 10 personen deze eis. De overige bewoners hebben deze vraag niet via dit onderzoek beantwoord. In verdiepende gesprekken met bewoners (zie paragraaf hieronder) blijkt een veelgehoord verzoek dat kinderen die niet in de kermis werken, ook op het terrein mogen instromen.

Contactbehoefte en ervaren knelpunten
Van de respondenten geeft 1/3 aan behoefte te hebben aan beter contact met de gemeente Leeuwarden. Zij hebben vooral vragen over het toewijzingsbeleid, inschrijflijsten en de beschikbaarheid van standplaatsen. Om het contact te verbeteren, is er brede steun voor het aanstellen van één vast aanspreekpunt binnen de gemeente; van de respondenten vindt 2/3 dit een goed idee.

3.3 Opgaven voor de toekomst
Na het behoefteonderzoek zijn er verdiepende gesprekken met de woonwagenbewoners en belangstellenden gevoerd; op sommige onderdelen gaf het behoefteonderzoek namelijk nog onvoldoende antwoord. Op basis hiervan én de uitgangspunten uit het landelijke beleidskader komen we tot vier belangrijke opgaves voor de toekomst:

Redelijke kans op een standplaats = uitbreiding van standplaatsen
De vraag naar standplaatsen in de gemeente Leeuwarden is hoog. Om de gemiddelde wachttijd te verkorten zijn er nieuwe standplaatsen nodig. In eerste instantie richten we ons op circa 30 nieuwe standplaatsen; dit aantal kan later worden uitgebreid afhankelijk van in- en uitstroom. De behoefte wordt jaarlijks gemonitord.

Nieuwe locaties landen bij de voorkeur in de stad, dichtbij voorzieningen en bestaande locaties. Daarbij wordt rekening gehouden met twee doelgroepen: standplaatszoekenden met affiniteit met de kermis en standplaatszoekenden zonder die achtergrond.

Communicatie duidelijk en toegankelijk maken
Veel woonwagenbewoners geven aan dat het contact met de gemeente en WoonFriesland verbeterd kan worden. Het doel is een duidelijke en toegankelijke communicatie. Onder andere door het aanstellen van één centraal contactpersoon en het regelmatig delen van informatie over het aantal

inschrijvingen en de manier van toewijzen. Dit zien we als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de verhuurorganisatie en van de gemeente.

Meer duidelijkheid in toewijzing, inschrijving en beheer
Er is onduidelijkheid over toewijzing, inschrijvingen en beheer. Dit komt deels doordat de communicatie nu niet altijd duidelijk verloopt, maar ook doordat er momenteel met de gemeente én WoonFriesland twee beheerders zijn met elk een eigen manier van toewijzen en twee aparte inschrijflijsten.

De derde opgave is dan ook om toe te werken naar één verhuur- en beheer-organisatie, met één uniforme manier van toewijzen en één gezamenlijke inschrijflijst. Met één aanspreekpunt wordt voor bewoners helder wie waarvoor verantwoordelijk is en ontstaat structureel beter inzicht in de actuele vraag naar standplaatsen.

Formele borging van uitgangspunten in beleid
Om te borgen dat we ons samen met de betrokkenen daadwerkelijk inzetten voor woonwagenbewoners, is het belangrijk om deze intenties te formaliseren in prestatieafspraken en de woonvisie (volkshuisvestingsprogramma) van de Gemeente Leeuwarden.